

PROSINAC 2025.
GODINA XXIII

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA U MARIBORU

BROJ: 41

CROATA

PARTIZANSKA 12, 2000 MARIBOR / www.hkdm.si

Kazalo

- 03 Koraljka Čeh, predsjednica HKDM: UVODNA RIJEČ
-
- 04 SUSRET S PREDSJENIKOM REPUBLIKE HRVATSKE ZORANOM MILANOVIĆEM
- 06 TEMATSKA SJEDNICA U HRVATSKOM SABORU
- 08 KULTURNA DIPLOMACIJA U SVRHU POVEZIVANJA HRVATSKE I SLOVENIJE
- 12 KAD SE SRETNU DVA SVIJETA: Odgojni izazovi u hrvatsko-slovenskim obiteljima
- 14 13. SABOR HRVATSKE KULTURE V SLOVENIJI - LJUBLJANA
- 16 13. SABOR HRVATSKE KULTURE - Žametna polja Slađane Matić Trstenjak
- 18 12. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH
- 20 SLAĐANA MATIĆ TRSTENJAK NA 79. SALONU RÉALITÉS NOUVELLES: Afirmacija suvremene apstraktne umjetnosti
- 22 OSVRT: Novogodišnji koncert Klape Dalmari u vinskoj kleti Vinag, Maribor – 18. siječnja 2025.
- 23 VEČER NOVIH SKLADBI 59. FESTIVALA DALMATINSKIH KLAPA U OMIŠU
- 25 UKULELE U HKDM
- 26 KRISTIЈAN PETROVIĆ ILI *THE DARK STORYTELLER* U MARIBORU
- 28 PRETPOVIJESNE DJEVOJAČKE PRIČE IZ DONJEG PODRAVLJA
- 31 LISICA, VEPAR I STO ŠTAKORA – Mirtova najzrelija godina do sada
- 34 DUBROVAČKA ROZATA: Tradicionalni desert za posebne prilike

Uredništvo
Grafičko oblikovanje
Fotografije
Nakladnik
Naklada

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

JSKD

Javni sklad
Republike Slovenije
za kulturne dejavnosti

Koraljka Čeh, Iva Ciglar, Marijan Mirt
Marijan Mirt
Marijan Mirt, arhiv HKDM-a i internet
Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru
400 primjeraka

Časopis je tiskan uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva za kulturo Republike Slovenije i Javnog sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije

Časopis Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru, Partizanska cesta 12, 2000 Maribor, Slovenija. E-pošta: info@hkdm.si, web: www.hkdm.si

TRR: IBAN SI56 1010 0004 4564 123 pri Banka Intesa Sanpaolo d.d.

UVODNA RIJEČ

Koraljka Čeh, predsjednica HKDM

Dan se budi uz crvenkastu svjetlost jutarnjeg sunca koje nam u listopadu donosi proljetne temperature. Kao što je život pun nepredvidivih situacija, tako i godišnja doba upozoravaju da živimo u vrijeme kad ne znamo što donosi sutra. Ne znamo tko će još biti s nama, tko će pronaći neki drugi put ili nam se pak pridružiti. Zato smo sretni zbog svih realiziranih događaja koji nas zbližavaju, koji omogućavaju druženje, smijeh, razgovor i pjesmu na materinjem jeziku.

Croata izlazi pred kraj godine donoseći zanimljivosti i zbivanja proteklih 12 mjeseci. Susreli i ugostili smo brojne inspirativne osobe, gostovali na zanimljivim mjestima, družili se i svojim sadržajima pronijeli dobar glas o našem djelovanju.

Najbolji način širenja dobrih odnosa je kulturna diplomacija kojom se na neki način bavimo i svi mi koji uspostavljamo veze između država, organizacija, umjetnika, osoba. Koji svojim djelovanjem povezujemo ljude i gradove, širimo pozitivne vibracije, stvaramo nove priče i svjedočimo kulturi našeg naroda. Zato u ovom broju donosimo dio stručnog rada mlade znanstvenice o kulturnoj diplomaciji naše članice Dunje Bezjak.

Između zanimljivih događaja izdvajamo posjet novinara i pripovjedača Kristijana Petrovića iz Varaždina koji je održao zanimljivo predavanje o ženama kroz povijest.

Povodom prvog službenog posjeta predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića Republici Sloveniji, s njim i njegovom suprugom susreli smo se u Ljubljani.

Naši umjetnici postaju stalni gosti pariških salona umjetnosti ali i drugih evropskih galerija.

Nabrojala sam tek neka od zanimljivih događanja i prilika da upoznate naše članove i posjetite događanja koja pripremamo. O našim aktivnostima ćemo vas obavještavati putem Facebooka i internetske stranice HKDM. Pozivam vas da nas pratite, posjetite nas uživo i aktivno se uključite svojim svježim idejama.

Kraj godine ne donosi samo završetke nego i nove prilike. Zaključimo stare račune i priče te se otvorimo novim, mudrijim, boljim mogućnostima. Iskreno vam želim da ih znate prepoznati, dočekati nove prilike raširenih ruku spremni na neke nove početke. Sretno u 2026. godini.

SUSRET S PREDSJENIKOM REPUBLIKE HRVATSKE ZORANOM MILANOVIĆEM

Piše: Koraljka Čeh

Predstavnici hrvatske zajednice u Sloveniji s predsjednikom Zoranom Milanovićem i suprugom

Povodom prvog službenog posjeta Republici Sloveniji nakon početka drugog mandata, predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović i supruga Sanja Musić Milanović u Ljubljani su se susreli s predstavnicima hrvatske manjine u Sloveniji.

U ugodnom razgovoru informirali smo predsjednika Milanovića o radu naše zajednice i poteškoćama s kojima se susrećemo te zahvalili Republici Hrvatskoj na pomoći i sredstvima koja izdvaja za Hrvate izvan domovine i bez kojih hrvatska kulturna društva u Sloveniji ne bi mogla funkcionirati.

Posljednja hrvatska predsjednica u službenom posjetu Sloveniji prije Milanovića bila je Kolinda Grabar-Kitarović 2016. godine. Posljednji službeni posjet slovenskog predsjednika Hrvatskoj bio je državni posjet Boruta Pahora, koji je u Zagrebu 2022. bio na kraju svog drugog mandata.

DANI HRVATSKE KULTURE MARIBOR 2026.

- **IZLOŽBA RADOVA SA 12. URBANE KOLONIJE**
PROSINAC 2025. – OŽUJAK 2026., IZLOŽBENI PROSTOR HKDM (PARTIZANSKA 12)
 - **TRADICIONALNI KONCERT KLAPE DALMARI**
9. 1. 2026., VINAGOVA KLET
 - **DRUŽENJE S KNJIŽEVNIKOM - RATKO BJELČIĆ**
17. 1. 2026., PROSTORIJE HKDM (PARTIZANSKA 12)
 - **PREDSTAVITEV MONOGRAFIJE MARIJANA MIRTA: PARIŠKI SPREHODI**
24. 1. 2026., VETRINJSKI DVOR, MARIBOR
- + **POTPUNI PROGRAM DANA HRVATSKE KULTURE ĆEMO U CIJELOSTI OBJAVITI POĀETKOM
SIJEĀNJA 2026. GODINE NA: www.hkdm.si I FACEBOOK STRANICI HKDM**

TEMATSKA SJEDNICA U HRVATSKOM SABORU

Izvor: <https://www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/predstavnici-hrvata-u-sloveniji-trazimo-priznanje-statusa-nacionalne-manjine>

Sudionici tematske sjednice o položaju Hrvata u Sloveniji

PREDSTAVNICI HRVATA U SLOVENIJI: TRAŽIMO PRIZNANJE STATUSA NACIONALNE MANJINE

O položaju Hrvata u Republici Sloveniji raspravljalo se u četvrtak 13. 11. 2025. na tematskoj sjednici saborskog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske, na kojoj su uz članove tog Odbora te Odbora za vanjsku politiku sudjelovali predstavnici Saveza hrvatskih društava u Sloveniji, koji okuplja 13 društava koja djeluju na području Republike Slovenije. Na sjednici su sudjelovali i Andreja Metelko-Zgombić, državna tajnica za Europu u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH te Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH.

Hrvati u Sloveniji nemaju zakonom definirani status nacionalne manjine, niti ostvaruju zakonom definirana prava vezana uz nacionalnu manjinu. Priznanje statusa Hrvata kao nacionalne manjine u Republici Sloveniji otvoreno je pitanje još od 1991. godine, uvodno je rekla predsjednica Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić izrazivši posvećenost hrvatske politike da se to pitanje riješi.

U Republici Sloveniji status nacionalne manjine jamči se Ustavom Republike Slovenije, pa je status nacionalne manjine priznat Talijanima i Mađarima koji su u članku 64. Ustava Republike Slovenije definirane kao „autohtone nacionalne zajednice“ te imaju po jednog zastupnika u Državnom zboru (parlamentu). Budući da se hrvatska zajednica u Sloveniji smatra višestoljetnom autohtonom zajednicom, na bilateralnoj razini, ali i od strane hrvatske zajednice poduzimane su razne, kontinuirane aktivnosti i inicijative prema institucijama Republike Slovenije kako bi se i Hrvati u Sloveniji Ustavom priznali kao nacionalna manjina, no to dosad nije imalo željeni ishod.

Sa svrhom bolje koordinacije tih aktivnosti, u veljači 2018. godine osnovano je Povjerenstvo za pitanje statusa Hrvata u Republici Sloveniji, čiji je predsjednik državni tajnik Zvonko Milas, a članovi su predstavnici Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva kulture, Ministarstva znanosti i obrazovanja i Središnjeg državnog ureda te predstavnici Hrvata iz Slovenije. Povjerenstvo se redovito sastaje s namjerom koordiniranja i usustavljanja aktivnosti koje će doprinijeti očuvanju i razvijanju hrvatskoga identiteta te definiranju statusa Hrvata i priznanju hrvatske nacionalne manjine u Republici Sloveniji.

U svom izvješću iz lipnja 2025., stručni odbor Vijeća Europe poziva Republiku Sloveniju da u priznate manjinske jezike uvrsti i hrvatski jezik kao jezik zajednice koja tradicionalno živi na njezinu teritoriju. Već je ranije, u srpnju 2021. Odbor ministara Vijeća Europe ponovio svoju od ranije postojeću preporuku slovenskim vlastima da trebaju priznati hrvatski, uz njemački i srpski jezik, kao tradicionalni manjinski jezik i osigurati uvjete za njegovu zaštitu i korištenje.

Državni zbor Republike Slovenije 2024. godine usvojio je Zakon o ostvarivanju kulturnih prava nacionalnih zajednica pripadnika naroda bivše SFRJ u Republici Sloveniji, kojim nije omogućen nikakav napredak, nego je naprotiv samo potvrđeno postojeće stanje, rekao je Đanino Kutnjak, predsjednik Saveza hrvatskih društava u Republici Sloveniji. Dodao je kako se status Hrvata u Sloveniji ne može riješiti kolektivnim pravima za pripadnike naroda bivše SFRJ, budući da su Hrvati, za razliku od ostalih, autohtoni narod na području Slovenije.

Navedenim zakonom se usto ne rješava pitanje parlamentarnog predstavništva, što mu hrvatska zajednica u Sloveniji također zamjera. Predstavnici Hrvata iznijeli su i podatak kako je hrvatska zajednica puno veća od talijanske i mađarske koje su priznate kao nacionalna manjina.

Kao predsjednik krovne organizacije hrvatske zajednice u Sloveniji, Đanino Kutnjak zatražio je potporu Hrvatskog sabora u rješavanju statusa Hrvata u Sloveniji donošenjem deklaracije.

Nije opravdano negirati status nacionalne manjine. Pitanje manjine je pitanje međunarodnog prava i kao takvo bi ga Slovenija trebala ugraditi u svoje

zakonodavstvo, istaknula je državna tajnica u MVEP-u Andreja Metelko-Zgombić dodavši kako Vlada i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova na bilateralnoj i međunarodnoj razini ne propuštaju priliku za razgovor o ovoj temi te da će i nadalje nastaviti s koordiniranim aktivnostima u cilju priznanja Hrvata kao nacionalne manjine u Sloveniji.

Hrvatska ima izrazito visoke standarde zaštite nacionalnih manjina, no načelo reciprociteta prestaje vrijediti u trenutku ulaska u EU, kazao je, pak, predsjednik saborskog Odbora za vanjsku politiku Andro Krstulović-Opara izrazivši uvjerenje kako bi hrvatska zajednica svoju brojnost mogla iskoristiti kao politički kapital na predstojećim parlamentarnim izborima u Sloveniji.

Tematska sjednica o položaju Hrvata u Sloveniji zaključena je izrazima potpore kako vladajućih tako i oporbenih zastupnika da će poduzeti sve u svojoj moći kako bi Hrvati u Sloveniji ostvarili status nacionalne manjine, osobito u cilju očuvanja hrvatskog identiteta za iduće generacije.

Nastavit ćemo sa svojim planiranim aktivnostima, zaključila je predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić, a Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske donijet će i zaključak s tematske sjednice.

Prema popisu stanovništva iz 2002. godine u Republici Sloveniji živjelo je 35.642 Hrvata, a 54.079 stanovnika izjasnilo se da im je hrvatski materinski jezik. U odnosu na popis stanovništva iz 1991. godine (54.212) Hrvata vidljiv je znatno smanjeni broj što je posljedica integracije i asimilacije u slovensko društvo. Noviji popisi stanovništva Slovenije iz 2011. i 2021. godine nisu uključivali prikupljanje podataka o nacionalnosti i materinskom jeziku stanovništva Republike Slovenije.

Tematska sjednica u Saboru Republike Hrvatske

KULTURNA DIPLOMACIJA U SVRHU POVEZIVANJA HRVATSKE I SLOVENIJE

Izvor: V.Haluga, P.Kurečić, I.Kokorić; KOMUNIKACIJSKI ASPEKTI NEFORMALNE KULTURNE

DIPLOMACIJE U GORNJOJ PODRAVINI: POVEZIVANJE HRVATSKE I SLOVENIJE, PODRAVINA Volumen 24, broj 47, Str. 134 – 153 Koprivnica 2025.

Kulturna diplomacija, kao jedan od oblika diplomacije u okviru međunarodnih odnosa, može imati ključnu ulogu u promicanju međunarodnog razumijevanja i suradnje. Uz službene diplomatske predstavnike – poput veleposlanika, generalnih konzula, konzula i počasnih konzula – postoje i pojedinci koji, vrlo često iz posve altruističkih motiva, djeluju kao neformalni promicatelji kulturne suradnje među državama i narodima. U ovom je radu, kroz studiju slučaja, analizirano djelovanje osobe povezane s Gornjom Podravinom, Dunje Pavelić Bezjak, Varaždinke s prebivalištem u Mariboru koja je svojim angažmanom značajno pridonijela kulturnoj razmjeni između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, osobito na području Gornje Podravine te u gradovima Varaždinu i Mariboru. Kroz projekte u području umjetnosti, obrazovanja, humanitarnog rada i medijske promocije, Dunja Pavelić Bezjak pokazala je kako pojedinac, koristeći tzv. »meku moć« (soft power), može inicirati međukulturni dijalog, unaprijediti kulturnu razmjenu i djelovati kao suvremeni neformalni diplomat, često obavljajući upravo one zadaće koje uobičajeno obavljaju profesionalni diplomati i kulturni atašei. Neformalni diplomati, koristeći jedinstveno iskustvo življenja u inozemstvu, mogu značajno pridonijeti promicanju kulturnih i obrazovnih veza te unapređenju političkih odnosa među državama. Aktivnosti Dunje Pavelić Bezjak, uključujući organizaciju izložbi, koncerata, izdavanje publikacija i humanitarne inicijative, potvrđuju važnost osobne posvećenosti u predstavljanju vlastite domovine na međunarodnoj sceni. Njezin primjer zorno pokazuje da pojedinci koji djeluju izvan formalnih diplomatskih struktura mogu imati ključnu ulogu u kulturnoj diplomaciji, potičući suradnju i međusobno razumijevanje među narodima. Kulturna diplomacija je danas dio suvremene diplomatske profesije. Kulturna diplomacija je ujedno i dio identiteta svakog naroda i države, budući da kroz svoje djelovanje učvršćuje međudržavne odnose te pridonosi rješavanju eventualnih otvorenih pitanja pomoću ležernijih i neformalnih oblika komunikacije i djelovanja. Teritorijalno i po broju stanovnika manje države, poput Republike Hrvatske, koje nemaju veliku ekonomsku snagu, političku moć i utjecaj koriste kulturu i kulturnu razmjenu kao dio diplomatske strategije te na taj način učvršćuju svoj međunarodni položaj. Iako se u kulturnoj diplomaciji najčešće koriste neformalni oblici djelovanja i komuniciranja, ona osim što koristi vanjskoj politici, može imati utjecaja i na unutrašnju politiku zemlje.

Praktični doprinos ovog rada je, kroz studiju slučaja i na primjeru Dunje Pavelić Bezjak, potaknuti pojedince koji žive u inozemstvu, da aktivno traže svoju ulogu u kulturnoj diplomaciji i time naprave pomak od formalne kulturne diplomacije, tradicionalno koncentrirane u veleposlanstvima i diplomatskom zboru, na neformalnu, meku aktivnost u svakodnevnom životu i aktivnostima u inozemstvu.

KULTURNA DIPLOMACIJA KAO VRSTA JAVNE DIPLOMACIJE

Kulturna diplomacija dio je javne diplomacije koji se fokusira na promociju kulture, na kulturnu razmjenu, umjetnost, jezik, obrazovanje i druge kulturne elemente kako bi se poboljšali međunarodni odnosi i razumijevanje među državama. Ova vrsta diplomacije koristi kulturne aktivnosti i inicijative kako bi se izgradile spona između različitih kultura te potaknula međusobna komunikacija i razmjena ideja.

Prema definiciji UNESCO-a, kulturna diplomacija je »praksa kojom su kultura i umjetnost korišteni kao sredstvo za jačanje međunarodnih veza, dijaloga i razumijevanja među nacijama i kulturama«. Ova praksa uključuje organizaciju kulturnih događaja, izložbi, koncerata, filmskih festivala, književnih manifestacija i drugih kulturnih aktivnosti koje promiču kulturnu raznolikost i dijalog.

Kontakti ostvareni na području kulture mogu odigrati vrlo važnu ulogu u međunarodnim političkim Odnosima. Kulturna diplomacija ima nekoliko ciljeva. Jedan od njih je promicanje međunarodnog razumijevanja i tolerancije putem umjetnosti, književnosti, glazbe i drugih oblika kulturnog izražavanja. Kulturna diplomacija pomaže u izgradnji pozitivnog ugleda i slike zemlje u međunarodnoj zajednici, privlačenju turista, investicija i stranih studenata.

Utjecaj kulturne diplomacije nipošto se ne može zanemariti jer je duboko povezan s popularnom kulturom određenog vremena.

Kulturna diplomacija također može služiti kao platforma za dijalog o osjetljivim pitanjima, kao što su ljudska prava, mir i održivi razvoj. Održivi razvoj je okvir za oblikovanje

politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti.

Posao kulturnog atašea podrazumijeva predstavljanje i povezivanje kulture i umjetnosti svoje zemlje sa zemljom primateljicom. To je posao koji zahtijeva visoku razinu obrazovanja, izuzetnu elokvenciju, diplomatske vještine, duboko razumijevanje vlastite kulture, ali i otvorenost prema drugim kulturama, tradicijama i običajima. Također, potrebno je razviti dobre odnose s kulturnim institucijama, umjetnicima i organizacijama kako bi se uspješno realizirali međunarodni kulturni projekti. Kulturni atašea mora biti osoba koja posjeduje široke interese, ljubav prema umjetnosti i književnosti te sposobnost prilagođavanja različitim kulturnim okruženjima. Također, važno je da ima osjećaj za detalje i strast za promocijom vlastite zemlje na globalnoj razini. Elegancija i šarm ovoga posla leže upravo u njegovoj biti, povezivanju ljudi kroz kulturu i umjetnost.

Zaključno, važno je razlikovati kulturne odnose, kao spontanu razmjenu kulturnih sadržaja, od kulturne diplomacije koja podrazumijeva namjerno oblikovanje međunarodnog imidža države putem kulture.

Slike 1: Dunja Pavelić Bezjak prilikom dobivanja nagrade Srebrni grb grada Maribora

KOMUNIKACIJSKI ASPEKTI KULTURNE DIPLOMACIJE IZ DISKURSA POJEDINCA – NEFORMALNOG DIPLOMATA

Diplomacija i komunikacija predstavljaju temeljne alate međunarodnih odnosa, a kultura u novije vrijeme postaje jedan od ključnih čimbenika u oblikovanju vanjskopolitičkih strategija. Kulturna diplomacija funkcionira kao oblik međunarodne komunikacije, verbalne (medijski nastupi, predavanja, govori), neverbalne (ponašanje, stil, govor tijela) kojima se prenose vrijednosti, stavovi i identitet, a komunikacija se kod neformalnog diplomate često odvija kroz simboliku, emocije i međukulturne poruke. Njihova komunikacija nosi simbolički i stvarni značaj jer predstavljaju »sliku« svoje kulture u kontaktu s drugima. Pojedinci ne samo da predstavljaju svoju kulturu, već i prima poruke druge kulture, što otvara prostor za međukulturni dijalog te takva, dvosmjerna komunikacija omogućava razbijanje stereotipa i poticanje razumijevanja. Za razliku od institucionalne diplomacije koja može biti doživljena kao »službena« ili »promidžbena«, neformalni akteri često djeluju autentično i emocionalno povezano s domicilnim stanovništvom što im daje dodatnu vjerodostojnost te često postaju relevantna i respektabilna poveznica dvije zemlje. Neformalni diplomati nemaju diplomatsku izobrazbu, kao ni zaštitu, no njihova poruka može biti i snažnija jer dolazi izravno iz osobnog iskustva i dobrog poznavanja sredine u kojoj žive i djeluju što je jamstvo njihove vjerodostojnosti. Upravo zbog te neposrednosti i osobnog angažmana, pojedinci često imaju veći utjecaj na oblikovanje slike o zemlji nego službene kampanje.

STUDIJA SLUČAJA – POJEDINAC KAO AKTER KULTURNE DIPLOMACIJE: PRIMJER GĐE DUNJE PAVELIĆ BEZJAK

Kulturna diplomacija postaje sve značajniji instrument u međunarodnim odnosima, omogućujući državama, organizacijama, ali i pojedincima promicanje međukulturalnog razumijevanja i suradnje. Pojedinci uključeni u kulturnu diplomaciju imaju mogućnost pridonijeti razvoju međukulturalnog dijaloga i razumijevanja između zajednica, čime postaju ključni nositelji promjena i neslužbeni ambasadori kulture svoje zemlje.

Primjer gđe Pavelić Bezjak ilustrira kako pojedinac, djelujući unutar konteksta građanske (narodne) diplomacije, može ostvariti značajan utjecaj na bilateralne odnose i kulturnu suradnju. Dunja Pavelić Bezjak, rođena tijekom Drugog svjetskog rata u Slavenskom Brodu, veći dio života provela je u Mariboru, Republika Slovenija, gdje je stekla status značajne kulturne promotorice hrvatske kulture i neformalne

veleposlanice svoje zemlje. Obrazovala se u Varaždinu i Sarajevu, a radila je kao profesorica stranih jezika u srednjim školama u Mariboru. U intervjuu za ovu studiju navodi da je prilagodba na novu sredinu i izgradnja društvenih veza bili dugotrajan proces koji je zahtijevao aktivan angažman.

Njezin rad obilježen je humanitarnim i kulturnim inicijativama, poput organizacije dobrotvornih koncerata i umjetničkih izložbi koji su promovirali hrvatsku kulturu u Sloveniji, čak i tijekom političkih i ratnih kriza početkom 1990-ih godina. Sudjelovala je u brojnim projektima kulturne razmjene, uspostavljajući mostove između Maribora, Varaždina, Zagreba, Visa i Graza. Njezino djelovanje nije bilo pogodeno političkim tenzijama, što potvrđuje potencijal kulture kao faktora stabilnosti i povezivanja. Kao članica međunarodne organizacije SILA, promovirala je kulturu Hrvatske kroz brojne inicijative, uključujući i angažman oko izložbi i gostovanja uglednih kulturnih djelatnika i veleposlanika. Dobitnica je niza priznanja, uključujući Red hrvatskog pletera, Srebrni grb grada Maribora te nagrade grada Varaždina, potvrđujući svoj status važnog kulturnog aktera i neformalnog diplomata.

Njezine aktivnosti pokazuju širok spektar utjecaja – od kulturnih, preko humanitarnih, do obrazovnih – što dodatno potvrđuje važnost pojedinca kao pokretača meke moći. Kulturna diplomacija sve se češće promatra kao proces u kojem ne sudjeluju samo državne institucije, već i neformalni akteri – pojedinci, udruge, lokalne zajednice i transnacionalne mreže. U tom kontekstu, studija slučaja Dunje Pavelić Bezjak predstavlja vrijedan primjer kako osobni angažman može rezultirati značajnim doprinosom bilateralnim odnosima, posebno u kulturnom i obrazovnom sektoru. »Uvijek sam vjerovala da kultura ima moć približiti ljude – bez obzira odakle dolazili.«

Biografski kapital razvidan je kao temelj diplomatskog djelovanja. Dunja Pavelić Bezjak dolazi iz Varaždina, a njezin profesionalni i osobni put obuhvaća više regionalnih sredina, uključujući Slavonski Brod gdje je rođena, Varaždin u kojemu je provela mladost, Sarajevo gdje je studirala, Zagreb u kojemu je radila i naposljetku Maribor gdje živi i Vis na kojemu provodi dio godine. Njezin život u Sloveniji oblikuje se pod utjecajem ratnih okolnosti i kasnije integracije, a to iskustvo mobilnosti i prilagodbe formira njezin tzv. biografski kapital (BOURDIEU, P., 1986), koji koristi kao polazište za međukulturno djelovanje što potvrđuje njezina izjava: »Kao netko tko je prošao prilagodbu na novu sredinu, osjećala sam odgovornost pomoći drugima razumjeti obje strane.«

Kulturni doprinos Dunje Pavelić Bezjak temelji se na osobnim inicijativama izvan institucionalnih okvira. Organizirala je brojne izložbe, koncerte, književne

večeri i gostovanja hrvatskih umjetnika u Sloveniji. Ti su naponi najčešće rezultat osobnih mreža i kontakata, što potvrđuje relevantnost koncepta »kulturne diplomacije odozdo« (MARK, S., 2010) i para diplomacije (CORNAGO, N., 2010). Sama navodi: »Sve sam to radila sama, bez ijedne formalne potpore. Zvala sam umjetnike, tražila prostore, dogovarala prijevoze.«

Razvidno je i snažno transnacionalno djelovanje kroz civilno društvo. Angažman kroz SILA International Club u Ljubljani ilustrira kako se kulturna diplomacija može ostvarivati putem ženski dominantnih, transnacionalno umreženih platformi. SILA se pojavljuje kao prostor neformalne razmjene i interkulturalnog susreta, a Pavelić Bezjak kroz njega djeluje kao kulturna posrednica između hrvatske zajednice i međunarodnog okruženja. Ovakvo djelovanje (grassroot diplomacy)¹ spada u sferu diplomacije odozdo (bottom-up diplomacy) i ilustrira često zanemarenu ulogu civilnog društva u mekim oblicima moći. Kako kaže: »SILA mi je otvorila vrata za predstavljanje hrvatske kulture ženama iz cijelog svijeta – kroz kuhinju, jezik, glazbu.« Kulturu definira kao neutralnu platformu i ukazuje na ulogu kulture kao komunikacijskog alata koji se pokazao posebno korisnim u razdobljima bilateralnih napetosti između Hrvatske i Slovenije. Kulturne manifestacije služile su kao neutralni kanali komunikacije, otvoreni za sve aktere i neopterećeni političkim konotacijama. Time kultura dobiva funkciju diplomatskog amortizera i prostora kontinuiteta odnosa. Sugovornica potvrđuje: »Na kulturnim događanjima nikad nije bilo tenzija – svi dođu uživati, bez obzira na to što se događa u politici.«

Analiza intervjua s Dunjom Pavelić Bezjak potvrđuje da pojedinci, osobito oni s transnacionalnim iskustvom i umreženošću, mogu imati značajan utjecaj na kulturnu diplomaciju, a njezin rad pokazuje kako se kulturni dijalog može graditi mimo službene diplomacije, kroz osobnu motivaciju, kulturni kapital i aktivizam. Studija slučaja upućuje na potrebu većeg prepoznavanja neformalnih aktera u teorijskim i praktičnim pristupima vanjskoj politici i kulturnoj razmjeni. Sama autorica to sažima riječima: »Ako čekamo institucije da sve pokrenu, ništa se neće dogoditi. Ljudi su ti koji čine razliku.«

Slike 2: Dunja Pavelić Bezjak prilikom dobivanja nagrade Srebrni grb grada Maribora

KAD SE SRETNU DVA SVIJETA: Odgojni izazovi u hrvatsko-slovenskim obiteljima

Piše: Sanja Brumen

Kada se ljubav dogodi između Hrvata i Slovenke, ili između Hrvatice i Slovenca, ona često donese više od zajedničkog doma — donese dva jezika, dvije tradicije, dva pogleda na svijet.

U početku to djeluje šarmantno: hrvatski temperament i slovenska smirenost se nadopunjuju, a različiti blagdani, običaji i jela stvaraju bogat mozaik.

No, kad dođe dijete – tada počinje i nova, dublja priča.

DVIJE KULTURE POD JEDNIM KROVOM

Djeca iz mješovitih obitelji rastu u bogatom, ali i složenom okruženju. Već od najranije dobi susreću se s dva jezika, različitim načinima izražavanja emocija i različitim očekivanjima roditelja.

U Sloveniji, odgoj često naglašava smirenost, strukturu i racionalnost, dok je u hrvatskoj obiteljskoj kulturi češća emocionalnost, spontanost i izražajnost. Ni jedno ni drugo nije „bolje“ – samo je drugačije. No, upravo ta različitost može postati izvor nesporazuma među roditeljima.

Primjerice, hrvatski roditelj može dijete tješiti i glasno izražavati osjećaje („ma sve će biti dobro, zlato moje!“), dok slovenski roditelj može pristupiti mirnije, s naglaskom na samostalnost („poskusi sam, saj zmoreš“). Za dijete, oba pristupa imaju smisla — no ako roditelji

ne razumiju motive jedno drugoga, poruke koje dijete prima mogu postati zbujujuće.

KAD SE RAZLIKE PRETVORE U SUKOB

Sve dok se partneri međusobno slušaju i poštuju, razlike obogaćuju. No, u stresnim situacijama one postaju povod za sukob. Primjerice, jedan roditelj smatra da dijete treba pustiti da uči kroz iskustvo, dok drugi vjeruje da ga treba zaštititi od pogrešaka. Ako se te razlike ne izgovore, mogu prerasti u optužbe: „Ti si previše popustljiva!“ – „A ti si previše hladan!“

U takvim trenucima dijete osjeti napetost i može pomisliti da mora „birati stranu“. Zato je važno da roditelji najprije razumiju jedno drugo – jer dijete ne treba dva savršena roditelja, već dvoje odraslih koji su spremni razgovarati i uskladiti se.

DVA JEZIKA – DVIJE EMOCIJE

Jezik nosi emociju. Kad dijete čuje mamu kako govori hrvatski, osjeti ritam južnog temperamenta, glasno izražene osjećaje i blizinu. Kad tata govori slovenski, čuje mir, blagost i strukturu. Djeca vrlo brzo uče razlikovati ton i kontekst – znaju da se na hrvatskom više grli, a na slovenskom više promišlja prije nego što se reagira.

Ako roditelji žele da dijete s lakoćom živi između ta dva svijeta, važno je da poštuju oba jezika i ne potiskuju onaj drugi. Jezik nije samo komunikacija – on je i identitet, pripadnost, osjećaj „tko sam ja“. Dijete kojem se dopušta govoriti i razumjeti oba jezika odrasta bogatije – i emocionalno i kognitivno.

VRIJEDNOSTI I GRANICE

Hrvatske obitelji često su više emocionalno uključene – djeca su „centar svijeta“, a obiteljske veze vrlo bliske. Slovenske obitelji, s druge strane, više naglašavaju samostalnost i red – dijete se uči da poštuje prostor drugih i da samo preuzima odgovornost.

Jedan roditelj dijete želi zaštititi i utješiti, drugi ga želi ohrabriti da se sam snađe. Dijete tada stoji između dvije važne potrebe – sigurnosti i slobode. Najbolji roditeljski put je onaj koji uspijeva spojiti oboje: pružiti toplinu i ljubav, ali i jasne granice i smjernice.

Roditelji ne moraju misliti isto, ali je važno da se međusobno ne osporavaju. Dijete treba čuti usklađenu poruku – da mama i tata, iako različiti, zajedno znaju što žele.

KOMPROMIS KAO TEMELJ ODNOSA

Najveći izazov nije u kulturi, nego u očekivanjima. Ako jedan roditelj osjeća da mora „braniti“ svoje navike, a drugi da stalno „popušta“, dijete to osjeti. Zato je važno da roditelji razgovaraju o vrijednostima, a ne samo o pravilima.

Umjesto: „Kod nas se to ne radi!“ bolje je reći: „Za mene je to važno jer želim da naše dijete nauči poštovanje / odgovornost / radost...“

Takav razgovor stvara most, a ne zid. Dijete koje vidi da se roditelji dogovaraju, uči da se različitosti ne rješavaju sukobom – nego suradnjom.

ONO ŠTO DIJETE STVARNO PAMTI

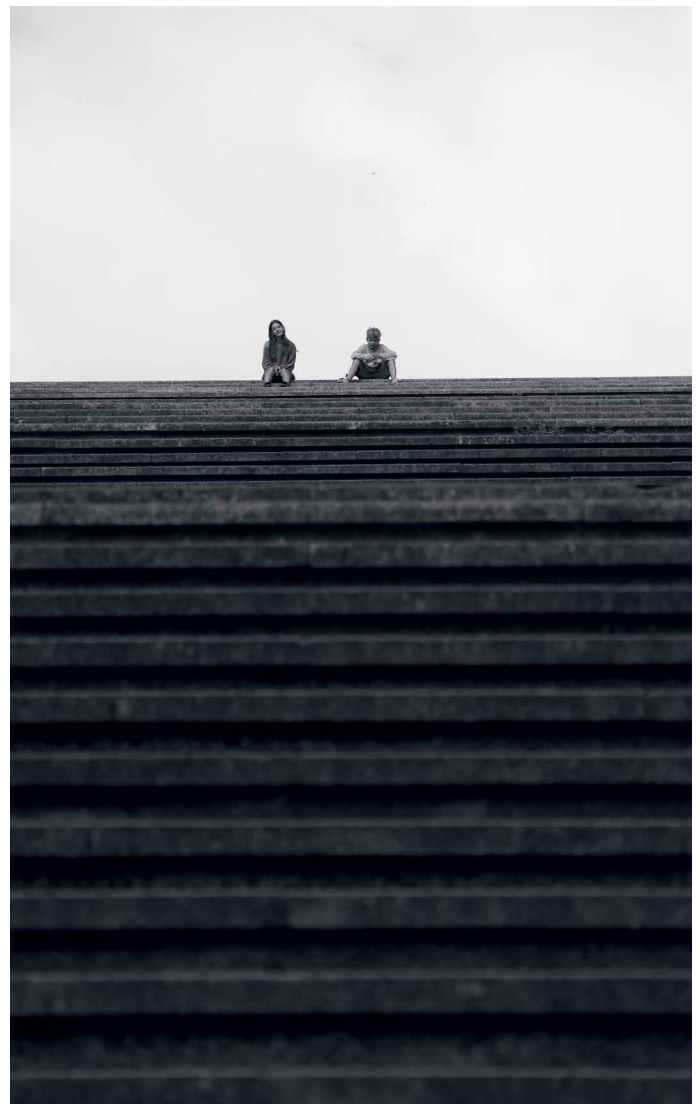
Djeca ne pamte riječi, nego ton kojim su te riječi izgovorene. Ne pamte jesu li ih roditelji učili na hrvatskom ili slovenskom – nego kako su se uz njih osjećala. Ako dijete vidi da se roditelji vole i kad se ne slažu, uči da različitost nije prepreka nego dar.

U takvoj obitelji dijete ne mora birati kojoj kulturi pripada – ono zna da pripada oboma.

ZAKLJUČAK

U hrvatsko-slovenskim obiteljima rađa se poseban svijet – spoj dvije bliskosti, dva mentaliteta i dvije boje ljubavi. Ponekad burne, ponekad tihe, ali uvijek vođene istom željom: da dijete odrasta voljeno i sigurno.

Na kraju, ono što djeca najviše pamte nije kako ste govorili – nego kako ste se voljeli. Jer dom nije ni Hrvatska ni Slovenija, nego mjesto gdje su mama i tata – jedno srce u dvije boje.

13. SABOR HRVATSKE KULTURE U SLOVENIJI

Piše: Koraljka Čeh

Sabor hrvatske kulture u organizaciji Saveza hrvatskih društava u Sloveniji ove se godine održao 20. 9. 2025. u Mramornoj dvorani Gospodarskega razstavišča u Ljubljani.

Radi se o najvećoj manifestaciji Hrvata u Sloveniji koja je ove godine održana po 13. put s namjerom da slovenskoj javnosti predstavi kulturno djelovanje naše zajednice.

Prisutne je u ime predsjednika Sabora pozdravila zastupnica Vesna Bedeković, veleposlanik Republike Hrvatske u Sloveniji mr.sc. Boris Grigić, zamjenik državnog tajnika u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH g. Dario Magdić, te gospođa Barbara Buršić voditeljica podružnice Matice hrvatskih iseljenika u Puli. Svi govornici pohvalili su rad hrvatske zajednice u Sloveniji te čestitali na trudu koji se ulaže u očuvanje kulturnog identiteta i prepoznatljivosti.

U bogatom programu nastupila su društva članice SHDS te se predstavila plesom, pjesmom i ručnim radovima. Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru se ovoga puta predstavilo vrlo zapaženom izložbom Žametna polja naše članice, akademske slikarice Slađane Matić Trstenjak. I ovoga puta je Hrvatsko kulturno društvo predstavilo suvremeni način djelovanja kojim se ističe među sličnim društvima i aktivno oblikuje kulturni život urbanog okoliša.

Kulturni program 13. Sabora hrvatske kulture je završio zajedničkom pjesmom Ne dirajte mi ravnicu, a slijedila je večera i druženje svih sudionika. Organizacijom Sabora hrvatske kulture u Ljubljani Savez hrvatskih društava Slovenije, pod vodstvom Đanina Kutnjaka pomaknuo je ljestvicu naviše te i ove godine dokazao kvalitetu djelovanja.

Veleposlanik RH u RS Boris Grigić

Predsjednici 13. hrvatskih društava članica SHDS

Članice HKDM na 13. Saboru hrvatske kulture

Članovi HKDM na predstavljanju izložbe Slađane Matić Trstenjak na Gospodarskom razstavišču u Ljubljani

13. SABOR HRVATSKE KULTURE - ŽAMETNA POLJA SLAĐANE MATIĆ TRSTENJAK

Piše: Mario Berdič Codella, kustos izložbe

Sladana Matić Trstenjak predstavlja svojevrstu posebnost na slovenskoj likovnoj sceni, budući da dolazi s Akademije likovnih umjetnosti u Širokom Brijegu, koja pripada Sveučilištu u Mostaru, ali je profesorski kadar uglavnom sastavljen od hrvatskih akademskih umjetnika. Već se rano usmjerila prema likovnom stvaralaštvu, jer je maturirala u priznatoj Srednjoj školi primijenjenih umjetnosti u Sarajevu, a Akademiju je završila s magistarskom titulom prema bolonjskom programu. Rezime svega navedenog jest da je, unatoč snažnim utjecajima likovnog okruženja BiH i utjecajima hrvatskih likovnih pedagoga, uspjela zadržati svojstveni likovni izraz – dakle, osobni stil koji i dalje njeguje u svojoj drugoj domovini, Sloveniji. Važno je naglasiti da ne ostaje zatvorena u okvirima, već stalno istražuje nove mogućnosti i tehnike likovnog izražavanja, o čemu svjedoči i njezin najnoviji ciklus „Baršunasta polja“, s kojim se u godinama 2024. i 2025. predstavila na brojnim izložbama, kako u zemlji tako i u inozemstvu. Zbog svojih početaka i profesionalnog razvoja, umjetnica je važna spona između slovenske, hrvatske i BiH likovne scene, a u novije vrijeme surađuje i s izložbenim prostorima u Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, dok izlaže i u Francuskoj, Austriji, Mađarskoj, Češkoj, pa čak i na Tajvanu. Posebno je značajno njezino članstvo u nacionalnim likovnim udrugama kao što su DLUM (dopredsjednica 2019. – 2024.), ZDSLU, ULUBIH i HDLU. Također je članica HKDM-a (Hrvatsko kulturno društvo Maribor), unutar kojeg vodi Likovnu sekciju Milene Lah. Upravo je kiparica Milena Lah povezivala Sloveniju i Hrvatsku na širem kulturnom području, čemu teži i Sladana Matić Trstenjak. Već prvim sudjelovanjem na izložbi „Salon des Réalités Nouvelles“, Réfectoire des Cordeliers, Pariz (selekcionirana međunarodna izložba apstraktne umjetnosti), za rad „Baršunasto polje III“ (2023., kombinirana tehnika na platnu, 40 x 42 cm) dobila je Prix Le Quotidien de l'Art na temelju jednoglasne odluke 10 stručnih članova žirija. Žirantica je bila Stephanie Pioda, likovna recenzentica za časopis Centre Pompidou. Sljedeće godine, 2024, u okviru salona Réalités Nouvelles, sudjelovala je na još tri selekcionirane izložbe međunarodne apstraktne umjetnosti: 78. Salon Réalités Nouvelles, Réfectoire des Cordeliers, Pariz, Intention non-intention III – Festival Réalités Nouvelles, Taiwan Wu Deng Yi Art Museum, Tajpej, Tajvan, Festival Réalités Nouvelles – Hors les murs, Galerija Noir de et Blanc, Bastia, Francuska. Sladana Matić Trstenjak je izborom na navedenim izložbama dokazala kvalitetu svojih radova, ne samo unutar najnovije

„baršunaste“ faze, već i kroz cjelokupan svoj likovni opus. Među najnovijim izložbama treba istaknuti i veliku samostalnu izložbu „Baršunasto jutro“ iste godine (2024.) u Miheličevoj galeriji na Ptuj, gdje je predstavila čak 58 radova, uključujući najnoviji, međunarodno priznati „baršunasti“ ciklus koji razvija od 2023. „Baršunasti ciklus“ označava važnu promjenu u dotadašnjem umjetničnom likovnom stvaralaštvu jer je na kolažiranu slikovnu površinu – uglavnom na platnu, a ponekad i na papiru – uvela potpunu geometrijsku apstrakciju, bilo pravilnim ili nepravilnim oktogonalnim oblicima, gdje su nositelji simbolike isključivo boje – pretežito u plavim, ljubičastim ili ružičastim tonovima, rjeđe se pojavljuje i crna. Novost je u tome što se ovdje radi o beskrajnim, apstraktno-asocijativnim duhovnim pejzažima između zemlje i neba, bez nekadašnjih simbola i znakova materijalnog svijeta. Riječ je isključivo o čisto transcendentno djelujućim obojenim ploham, uz koje promatrač može slobodno meditirati. Ono što promatrača posebno privlači jest baršunasti efekt tekstilnih aplikacija koje koristi zajedno s papirom – a papir može biti oslikan ili ispisan (karakteristične oscilacije) – dok rubovi ploha ostavljaju dojam trganih obrisa. Njezina prepoznatljiva likovna djela postala su stalnica na domaćim i europskim likovnim izložbenim prostorima, gdje umjetnica često izlaže i prima brojne nagrade i priznanja, upravo zahvaljujući svojoj stilskoj prepoznatljivosti i motivskoj specifičnosti. Publika odavno je prihvatila pozitivnu osobnost Sladane Matić Trstenjak, koja svoj životni optimizam i ljubav prema stvaranju uspješno prenosi na promatrače svojih likovnih djela, nudeći im ponešto drugačiju viziju stvarnosti od one na kakvu su navikli putem suvremenih medija.

**13. SABOR HRVATSKE KULTURE
V SLOVENIJI - LJUBLJANA**

**SLAĐANA MATIĆ TRSTENJAK
ŽAMETNA POLJA**

20. 9. 2025, od 16:00 do 20:00
GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE,
Marmorna dvorana, Dunajska cesta 18, Ljubljana

12 URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH

Piše: Sara Nuša Golob Grabner

Urbana kolonija Milene Lah, koju svake godine organizira Hrvatsko kulturno društvo Maribor, ne služi samo predstavljanju nove likovne produkcije pozvanih umjetnika, nego, u duhu kiparice po kojoj nosi ime, stvara most između različitih izražajnih jezika te prije svega gradi zajednicu i dijalog. Kolonije izvedene kroz duže vremensko razdoblje stvaraju prostor odmaka od stvarnosti, dok ova kolonija donosi intervenciju u svakodnevni urbani život, gdje je važniji autentičan kontakt nego predah. Pozvani umjetnici uz umjetničku praksu naglašavaju razmjenu osobnih iskustava rada u kulturi i umjetnosti, solidarnost i kolegijalnost, te time ostvaruju miran, ali odlučan otpor ustaljenom sustavu. Takve vrijednosti odražava i njihova umjetnost.

Zmago Kovač umjetnik je poznat po snažnoj prisutnosti prirode u svom likovnom izrazu. Predstavljeno djelo stvoreno je prepoznatljivim stilom impresionističkih i prelijevajućih nanosa, koji ovaj put prirodu izražavaju samo kroz asocijativnost boje i oblika. Potezi se vrtlože oko središta i grade temeljne oblike simbolike povezanosti i cjelovitosti. Apstraktni pristup poziva na intuitivnu percepciju okruženja koje je gledano, viđeno i subjektivno doživljeno.

Alma Lovrenčić svojim radom stvara spoj različitih pristupa apstrakciji, spajajući mekšu, apsolutnu apstrakciju s geometrijskom strukturom koja u središtu slike funkcionira kao glavni motiv. Piramidalno tijelo djeluje kao nositelj značenja, smješteno negdje između beskonačnog kozmičkog i konačnog zemaljskog, aludirajući na svetu geometriju odnosno arhetipske uloge osnovnih oblika u biološkom i društvenom razvoju civilizacije.

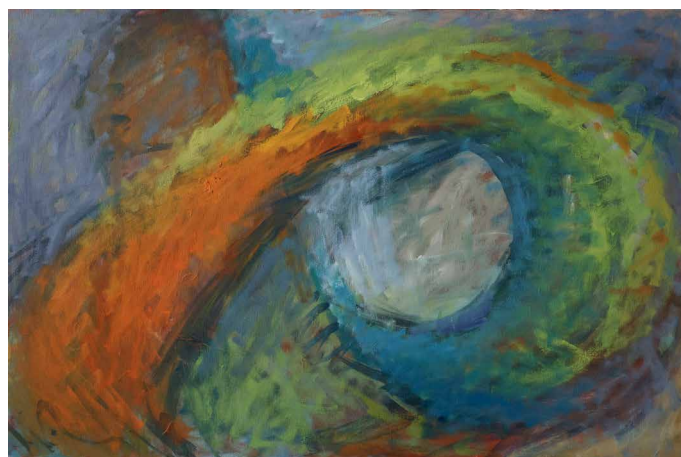
Sladana Matić Trstenjak u svojim kolažima u prvi plan stavlja haptiku, izraženu kroz pažljiv odabir materijala, boja i kompozicije, kao i kroz komunikaciju između pojedinačnih, jasno razdvojenih elemenata. Svojevrsnost i različitost izrezanih dijelova skladno se spajaju u nerazdvojivu cjelinu koja nesavršenost i grubost pretvara u nježnost i razigranost. Kolaž postaje entitet koji izražava radost nastalu iz prihvaćanja mnogostrukosti i odstupanja.

Fran Mirt dosad je najmlađi sudionik kolonije, ali kroz neopterećen izraz pokazuje zanimljive geometrijske apstraktne pristupe koji kroz linije i rijetka geometrijska tijela stvaraju kreativni dijagram presječen odlučnošću crvenih poteza. U tajanstvenu shemu naznačenih smjerova uvlače se konkretniji elementi brojeva, koje možemo shvatiti kao aluziju poznatu samo autoru ili jednostavno kao dodatni likovni element.

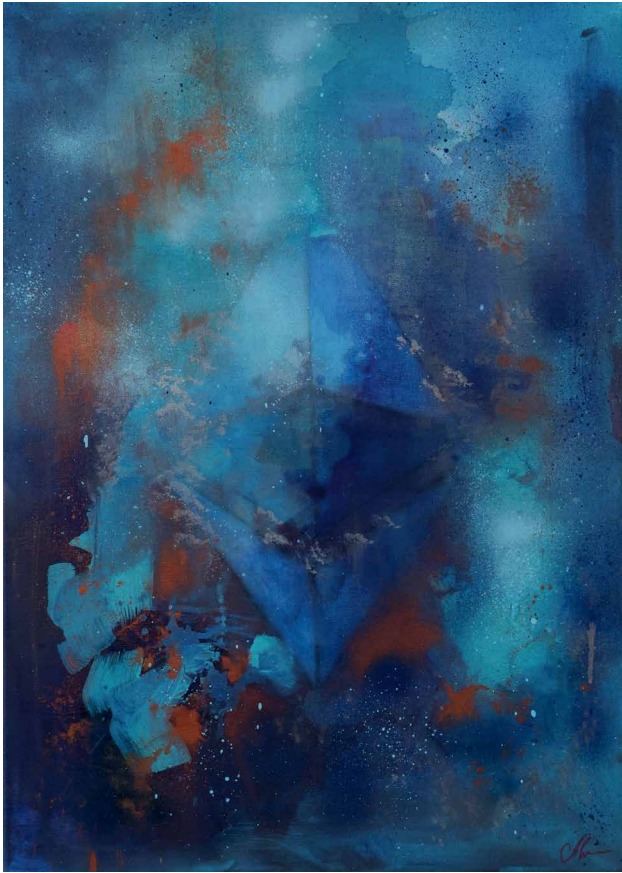

Marijan Mirt u sklopu kolonije predstavlja jednu od svojih skulptura štakora, koje su dio većeg ciklusa skulptura divljih životinja smještenih u različita okruženja. Istraživanje suživota divljih životinja i urbanog prostora funkcionira kao metafora marginaliziranih skupina svih vrsta koje traže načine integracije. Oni metaforički predstavljaju marginalizirane skupine kao ključne čimbenike koji istodobno odražavaju stvarno stanje društvenog uređenja, sigurnosti i napretka.

Emir Osmić u središte svojeg rada stavlja vizualizaciju sjećanja, koja se ponajviše izražava kroz motrenje čovjeka u emocionalno ogoljenom stanju i predmeta koji ga okružuju u ključnim impresijama. Na radovima su prikazana bića koja borave u neodredivim prostorima, gdje se elementi međusobno stapaju i gomilaju, imitirajući naše načine pamćenja, u kojima se prije nepovezana razdoblja, prostori, ljudi i objekti mogu ispreplesti u novu cjelinu koja oblikuje naše poimanje postojanja.

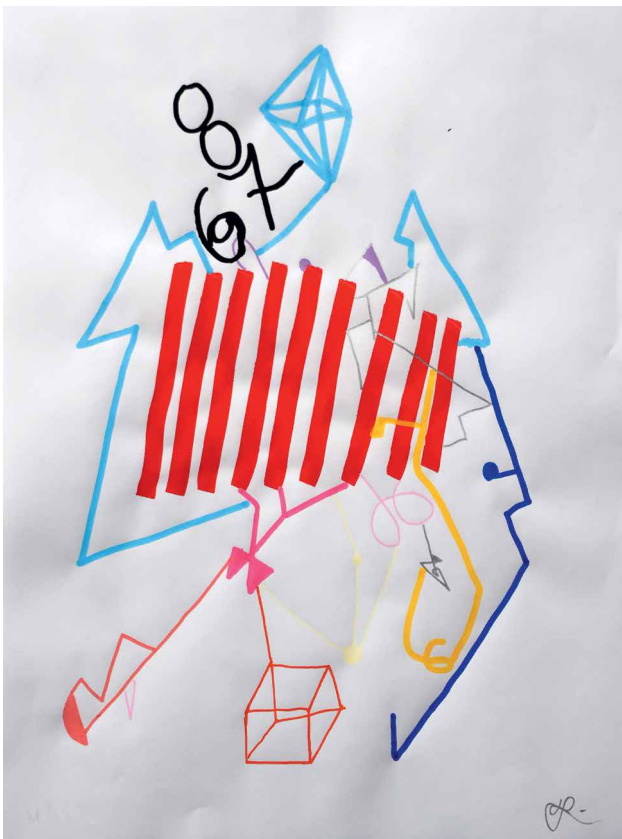
Autor slike: Zmago Kovač

Autorica slike: Alma Lovrenčić

Autor djela: Emir Osmić

Autor crteža: Fran Mirt

Autorica djela: Slađana Matić Trstenjak

Autor skulpture: Marijan Mirt

SLAĐANA MATIĆ TRSTENJAK NA 79. SALONU RÉALITÉS NOUVELLES: Afirmacija suvremene apstraktne umjetnosti

Piše: Marijan Mirt

Slađana Matić Trstenjak po treći put izlaže u Parizu, gdje je njezin rad "Baršunasto polje (Crvena)", nastao u kombiniranoj tehnici akrila i tekstila, privukao međunarodnu pozornost, potvrđujući njezin prepoznatljiv autorski izraz i mjesto među istaknutim tvorcima suvremene apstrakcije.

Naša članica Slađana Matić Trstenjak treći je put sudjelovala na 79. Salonu Réalités Nouvelles, održanom od 6. do 9. studenoga 2025. u Parizu, u prostoru Césure. Riječ je o selektiranoj međunarodnoj izložbi posvećenoj suvremenoj apstraktnoj umjetnosti, koja svake godine okuplja umjetnike čiji radovi predstavljaju visoku razinu likovnog promišljanja i istraživanja forme. Ovogodišnje izdanje okupilo je 130 autora iz cijeloga svijeta, predstavnike različitih generacija i poetika, što potvrđuje trajnu relevantnost i raznolikost apstraktnog izraza u suvremenom kontekstu.

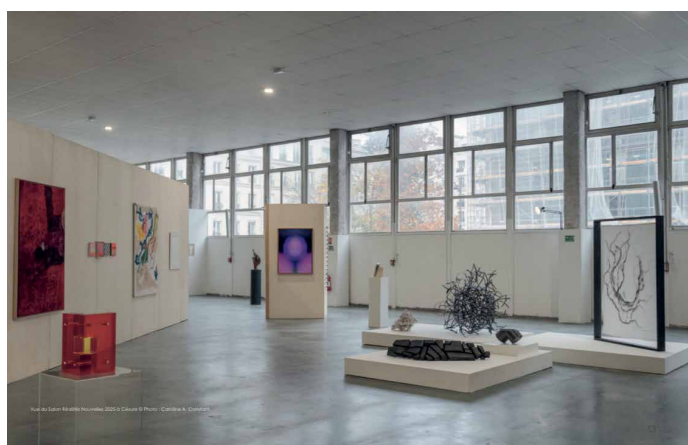
Salon Réalités Nouvelles, utemeljen 1946. godine na tradiciji pariških poslijeratnih avangardi, jedno je od najuglednijih i najstarijih mjesta posvećenih apstraktnom stvaralaštvu. Tijekom gotovo osam desetljeća postojanja, postao je referentna točka međunarodne likovne scene te prostor u kojem se susreću različite generacije i poetike –

od nasljednika povijesne apstrakcije, nadahnutih radovima umjetnika poput Vasilija Kandinskog, do suvremenih umjetnika koji danas redefiniiraju granice apstraktne forme kroz nove medije, materijale i senzibilitete. Réalités Nouvelles ostaje platforma otvorenog dijaloga o prirodi slike, boje i strukture, uvijek ukorijenjena u ideji slobodnog vizualnog istraživanja.

Slađana Matić Trstenjak na Salonu je prvi put sudjelovala 2023. godine, kada je za rad Baršunasto polje III osvojila priznanje Prix Le Quotidien de l'Art, koje joj je dodijelila Stéphanie Pioda, likovna kritičarka časopisa Centre Pompidou. Taj je uspjeh označio njezin prepoznatljiv autorski izraz, temeljen na suptilnom odnosu između materičnosti i kolorita te liričnoj apstrakciji koja spaja emotivnu osjetljivost i vizualnu harmoniju, stvarajući slike koje istodobno zrače dinamikom i otvorenošću, otvarajući prostor za osobnu i višeslojnu interpretaciju promatrača.

Ovogodišnje sudjelovanje obilježila je predstavljanjem rada Baršunasto polje (Crvena), nastalog u kombiniranoj tehnici akrila i tekstila na platnu. U ovom radu umjetnica nastavlja istraživati dodir između slikarskog i taktilnog, propitujući granice površine i prostora te stvarajući senzualno „polje” koje istodobno priziva mir i napetost.

Svojim dosljednim sudjelovanjem na Salonu Réalités Nouvelles, Slađana Matić Trstenjak potvrđuje kontinuitet autorskog pristupa, a njezin rad dobiva međunarodno priznanje i afirmaciju, uvrštavajući je među istaknute stvaratelje suvremene apstraktne umjetnosti.

OSVRT: Novogodišnji koncert Klape Dalmari u vinskoj kleti Vinag, Maribor – 18. siječnja 2025.

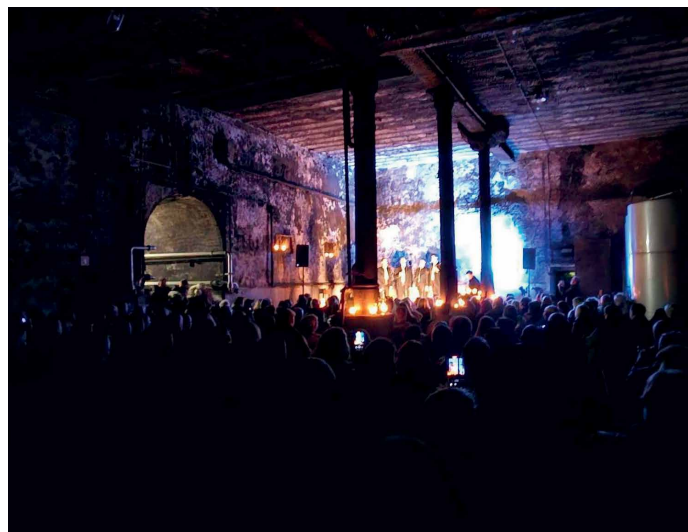
Piše: Sanja Brumen, moderatorica programa

Postoje večeri koje se ne zaboravljaju – večeri kad se glas pretvori u emociju, a pjesma postane most između dvaju naroda. Takva je bila subotnja večer 18. siječnja 2025. u čarobnom podrumskom ambijentu vinske kleti **Vinag** u srcu Maribora, gdje je odjekivala melodija mora, kamena i juga – dalmatinska klapska pjesma.

Vinagova klet, jedan od najstarijih i najvećih gradskih vinskih podruma u ovom dijelu Europe, svojim svodom od cigle, mirisom drva i vina, stvara gotovo sakralnu atmosferu. Svjetlost svijeća titrala je na licima publike, a u zraku se stapao miris vina i emocija. U tom okruženju, ispod zemlje, kao da je i sama Dalmacija sišla među nas.

Program je otvorila **Klapa Dalmari** pjesmom Šibenska balada, a meni je pripala čast da kao moderatorica pozdravim okupljene – drage prijatelje, ljubitelje klapske pjesme i sve one koji su došli da osjete dah juga u štajerskoj prijestolnici. Dalmari, što znači Dalmacija u Mariboru, već je godinama most između hrvatske i slovenske kulturne duše, a njihov rad na očuvanju i promociji hrvatske vokalne baštine izvan granica domovine doista je vrijedan divljenja.

Publika je to znala prepoznati – svaki ton bio je nagrađen toplim pljeskom, a svaka pjesma nosila je priču: od S ponistre se vidi Šolta do nježnih napjeva s Hvara. U posebno emotivnom trenutku večeri, pozdravili smo i goste iz Zagreba – **klapu Bošket**, dobitnike nagrada s omiškog Festivala dalmatinskih klapa. Njihov dolazak u Maribor bio je pravi mali kulturni događaj – susret dvaju klapskih svjetova, okupljenih u ljubavi prema pjesmi.

Kroz večer su se nizale pjesme poput Uljanica moje matere, Projdi vilo, Trag u beskraj, pa sve do završnih nota u izvedbi Gorana Ribiča i klape Dalmari – Galeb i ja i Što to bješe ljubav. Publika je disala zajedno s izvođačima, a emocije su se, poput vina, prelijevale iz srca u srce.

Za mene osobno, biti dio te večeri kao voditeljica, bila je čast i radost. Kad su posljednji tonovi utihnuli, a publika u tišini još uvijek zadržavala dah, shvatila sam – pjesma je zaista moćnija od riječi. Ona spaja, podsjeća, liječi i vraća nas onome što u suštini jesmo – ljudi koji osjećaju.

I dok su se čaše Vinagove žlahtne kapljice ponovno dizale u zrak, u mislima sam zahvalila svima koji su tu čaroliju učinili mogućom: članovima klapa, publici, prijateljima i svima koji vjeruju da kultura i pjesma ne poznaju granice.

Završila bih riječima koje su i zaključile večer:

Hvala vam što ste bili dio ove priče.

Laka vam noć – i neka vas pjesma uvijek vraća kući.

VEČER NOVIH SKLADBI 59. FESTIVALA DALMATINSKIH KLAPA U OMIŠU

Piše: Marko Mandir

Naša klapa je i ove godine nastupila na središnjem događaju klapskog pokreta u gradiću na ušću Cetine. No, ovaj put smo zamijenili sklop unutar kojeg smo se natjecali kako bi ipak sačuvali kontinuitet našeg jurišanja na to izmičuće se zlato. Nismo, naime, nastupili u muškom finalu na kojem su nas već i očekivali, jer sam dobio dojam da nije dobro da se tamo iz godine u godinu nadobudno namećemo samo zbog titule dok pritom mrsimo račune etabliranim klapama. Ionako smo kao jedina slovenska klapa tamo već razbili kalup a srebro nas, čini se, umorilo. Uzgred, kad sam lani čestitao voditelju trećeplasirane klape, bio je vidno indigniran, kao, „Šta ti tu radiš, nije van vodi misto“. E je.

Bilo kako bilo, pala je odluka da se okušamo na Večeru novih skladbi kako bi provjetrili našu motivaciju, izoštrili rakurs na tu omišku stinu i učvrstili razloge tih naših putešestvija. Također, toj odluci je pripomoglo žestoko lobiranje gospodina Janesa Vlašića kojem je u prije spomenutom sklopu omiškog Festivala dodijeljena plaketa za 35 godina vjernosti omiškoj pozornici i sveukupni doprinos klapskom svijetu. Dakle, ta siva eminencija, spiritus movens Festivala nas telefonski kontaktira i nakon izdašnog laskanja uvjerava da razmotrimo kompoziciju njegove prijateljice, Vlaste Vrandečić Lebarić za koju se, eto, ispostavilo da je daljnji rod majci mojega sina. Priznajem da je i taj detalj pripomogao u odluci lagane promjene smjera naših nastojanja tamo dolje.

I onda je otvaranjem tog komunikacijskog kanala krenula asertivna bujica blagoglagoljive gospođe u godinama, koja se iznenađujuće spretno snašla sa WhatsAppom (i pripadajućim mu emoticonima, na moj užas). Ovdje valja spomenuti produkcijski model Večera novih skladbi; naime, skladateljima se u pravilu prepušta da sami pronađu klapu koja će izvesti njihovu skladbu. S jedne strane, ta praksa ima svoju pozitivnu stranu – omogućuje većem broju klapa, osobito onima koje rjeđe sudjeluju na natjecateljskim večerima, da se okuraže i nastupe na omiškoj pozornici. Time se festival otvara širem spektru izvođača i ostvaruje potencijal inkluzivnosti. Međutim, s druge strane, taj model rezultira izrazito neujednačenim uvjetima predstavljanja skladbi, čime se pomalo zamagljuje kriterij glazbene selekcije i vrednovanja. U takvom kontekstu, autorove intencije, suptilnosti tekstualne poetike ili kompleksnosti glazbenog idioma mogu ostati nedovoljno izražene – ili čak potpuno neprepoznate...

Utoliko, brušenje nikad prije izvedene skladbe je uzajamni proces u kojem se note i tekst pišu i brišu; bilo je naporno izlaziti u susret svoj toj lacanovski kapricioznosti matere koja ljubomorno bdije nad svakom notom, da bismo na koncu ponovno iznjedrili - srebro. Ma kužina je to festivalska, kažem vam. Ali neka. Fala Bogu. Bilo je lipo. Valja razumjeti da bi pobjeda slovenske klape na takovom festivalu prouzročila zgražanje mnogih lokalpatriota, u šali kažem međunarodni incident, i možda obeshrabrenje malobrojnih kvalitetnih klapa koje su uopće voljne natjecati se na festivalu. Pobjedili

su Splitski sa nekim pjesmuljkom, da prostitute, ali nema ovdje mjesta slaboj volji, dapače. Ako sagledamo širi kontekst i problematiku koju sam gore nastojao ocrtati, možemo i moramo biti zahvalni i ponosni što tako uspješno rastežemo paradigmu klapske pisme, kvalitativno i geografski.

Nagodinu je jubilarni 60. FDK i mi ćemo se, opet gladni dokazivanja, natjecati u kategoriji muških klapa i sa pjesmom koja je zasad samo naša; moralna je to dužnost kad smo se već toliko kinjili i šteta bi bilo da se samo jednom izvede i onda prepusti zaboravu.

U nastavku podastirem isječke kvalitetnog teksta Petre Crnčević, kojeg možete u cijelosti pročitati na: <https://glazba.hr/citaj/izvjestaj/festival-dalmatinskih-klapa-omis-2025-nove-skladbe/>

Festival dalmatinskih klapa Omiš već šest desetljeća nije samo mjesto okupljanja sudionika klapskog pokreta, nego i prostor u kojem se određuje što klapska pjesma danas jest – i što se od nje očekuje.

Kao ključni institucionalni nositelj klapskog pjevanja, festival ne reflektira samo postojeću praksu, nego je i oblikuje. Kroz selekcije, žiriranja, medijsku vidljivost i nagrađivanje, Omiš djeluje poput kulturnog stroja: proizvodi značenja, uspostavlja hijerarhije te (re)definira granice između tradicije i suvremenosti.

U tom kontekstu Večer novih skladbi zauzima posebno mjesto. Njezina temeljna funkcija bila je – i formalno ostaje – poticanje novoga autorskog stvaralaštva i doprinos proširenju klapskog repertoara. No u datom trenutku, kad se klapski pokret sve više odvaja od svojih tradicijskih korijena i seli prema strukturiranijim oblicima izvedbe, ta večer sve češće postaje mjesto preispitivanja, čak i prijepora.

Omiška pozornica, nekoć simbol skromne afirmacije, danas sve više funkcionira kao mjesto simboličke borbe. Pitanje tko nastupa, tko prolazi, koliko puta i s čijim skladbama često postaje važnije od same glazbe.

Zbog toga institucionalni okvir festivala ponekad dolazi u napetost s glazbenom stvarnošću zajednice. Na jednoj strani festivalska je estetika – čist zvuk, dramaturški oblikovana skladba, usmjerenost na perfekciju u izvedbi.

Na drugoj strani prostori su spontanijih izvedbi – Žižula, probe, neformalni susreti – gdje se pjesma ne izvodi, nego živi. U tom jazu često se stvori i nezadovoljstvo: ne protiv festivala kao takvog, nego protiv toga da postane zatvoren, predvidljiv i udaljen od onih koji klapsku pjesmu oblikuju iznutra.

U takvom ozračju, Večer novih skladbi postaje ogledalo te preobrazbe. Ponekad se čini da su brojne skladbe koje je Večer novih skladbi iznjedrila nepamtljive, bez glazbene i tekstualne održivosti. To implicira da je Večer novih skladbi izgubila kreativnu funkciju: više ne služi kao platforma za generiranje nove glazbene baštine, već kao zatvoreni sustav samoreferencijalne afirmacije, gdje dominiraju poznata

estetika i prepoznatljive figure. Umjesto da bude inkubator, ona sve više djeluje kao arhiv autoreferencijalnog elitizma.

No, valja pritom uočiti još jednu slojevitost dimenziju problema – onu izvedbene (ne)ujednačenosti, koja značajno utječe na percepciju same kvalitete skladbi. U moru različitih razina interpretacije i tehničke izvedbe postaje izuzetno teško prepoznati pjesmu čiji potencijal možda nadilazi trenutačne izvedbene mogućnosti klape koja je izvodi. Drugim riječima, dobra pjesma može lako promaknuti publici i stručnim promatračima ako njezina izvedba nije dorasla kompozicijskim i poetskim zahtjevima.

Na ovogodišnjoj večeri, održanoj 29. lipnja na Trgu sv. Mihovila, predstavljeno je jedanaest novih skladbi. Repertoar je bio raznolik u temama, nešto manje raznolik u izrazu. I dok je bilo nekoliko zanimljivih pokušaja, dojam večeri bio je više kontinuitet nego prijelom.

Primjetan je bio veći broj skladbi koje su djelovale kao da su pisane s mišlju da postanu hitovi – formalno strukturirane, sa sigurnim harmonijskim rješenjima i jasnim dramaturškim lukom (Omiška kampanulica, Samo pismu nosin). Nije im ideja bila provocirati nova estetska pitanja, ali su reproducirale već poznate obrasce koji su u festivalskom kontekstu postali prepoznatljivi.

Ipak, vrhunac večeri bile su skladbe Gomila (glazba: Ivan Vidošević; stihovi: Katarina Makjanić) u izvedbi klape Dežgracija (mj), Split, te skladba Ja ti u snu plačen (glazba i stihovi: Vlasta Vrandečić Lebarić) u izvedbi klape Dalmari (m), Maribor, koja je osvojila drugu nagradu žirija.

Klupa Dežgracija osnovana je 2023. godine kao široj publici zasad najvidljiviji rezultat klapskog modula na Umjetničkoj akademiji u Splitu. Okuplja studente glazbene teorije, pedagogije i drugih odjela, a nastala je kroz nastavni predmet Vokalno-folklorna stilistika pod vodstvom prof. Tereze Kusanović. Modul obuhvaća 16 predmeta tijekom preddiplomskog i diplomskog studija, a usmjeren je na rad s klapom, s posebnim naglaskom na vokalnu tehniku i stilsku raznolikost. Dežgracija je nakon samo tri mjeseca održala svoj prvi solistički koncert, a njihov uspjeh na omiškoj pozornici potvrda je da obrazovni sustav ne mora biti samo čuvar baštine, već može biti i njezin generator.

UKULELE U HKDM

Piše: Koraljka Čeh

DUET IVA & LUNA

U posljednje dvije godine podučavanja ukulele stvoren je duet koji čine Iva Mirt i Luna Rašič. Zajedno s Tajanom nastupile su na okupljanju HKDM-a s mješavinom hrvatskih narodnih pjesama. Ove godine nastupile su dva puta ispred približno 600 djece s nešto dužim repertoarom na Lent festivalu, na glavnoj pozornici Art Kampa u sklopu UkuleLente. Godinu prije s njima je bila i Frida. Nastupile su u Gradskom parku tijekom Art Kampa, na otvorenju Tajaninih radionica. Djevojke su privukle i prolaznu publiku.

U prosincu 2024. duo Iva&Luna i NoStress Ukestra udružili su snage i izveli sjajan nastup u Piaf baru na Poštnoj ulici, koji je također bio namijenjen prijateljima, obitelji i članovima HKDM-a. Potpuno su ispunili Piaf, a posjetitelji su i stajali, jer nije bilo slobodnih mjesta. NoStress Ukestra nastupila je i na ispraćaju od Djeda Mraza na velikoj pozornici na Trgu Leona Štuklja.

UKULELE RADIONICE SAD

Prošle godine Tajana je pozvana u SAD voditi radionice ukulele za početnike za dva festivala ukulele u svibnju – Mighty Uke Day (Michigan) i Ashokan Uke Fest (država New York). Radionice ukulele bile su vrlo uspješne i dobro prihvaćene. Na festivalu u Michiganu promovirala je i glazbeni brend Flight.

AKUSTIČNI NASTUP U MARIBORKI

U ožujku 2024., prije odlaska u SAD, Tajana je pozvana da izvede akustični solo nastup na ukuleleu u knjižari Mariborka. Jednog kišnog dana u mikro knjižari, koju može posjetiti maksimalno 10 ljudi, odvijala se intimna čarolija. Ne samo da su gotovo sve stolice bile zauzete, već su bili privučeni i prolaznici. Tajana ovaj koncert drži na posebnom mjestu u svom srcu i vjeruje da takva intimna iskustva puno znače. Nema glazbenih efekata, nema zvučnika, samo instrument i glas. Akustika u doslovnom smislu, zbog čega Tajana i jako uživa nastupati u prostorijama HKDM-a, jer su akustički dobri. Sviračima ukulele nisu potrebni zvučni sustavi prilikom nastupa.

Tajana je trenutno zauzeta radionicama ukulele za edukatore i mlade u Ljubljani, budući da su za nju saznali u prethodnoj školskoj godini, a pozivi i dalje stižu, pa ostaje malo vremena za održavanje radionica u prostorijama HKDM-a.

UGOVOR S GLAZBENIM BRANDOM FLIGHT

Tajana surađuje s brendom Flight od 2020. godine, no ove godine došlo je do velikog pomaka, ponudili su joj ugovor da postane njihova ekskluzivna umjetnica, uz koji je dobila i vrlo dobru sponzoriranu ukulele, najbolju i najvrjedniju u svojoj kolekciji ukulele. Biti ekskluzivna umjetnica za globalni glazbeni brend jedan je od najvećih uspjeha za glazbenika ili glazbenog učitelja. I tako je Tajana od ove godine dio Flight tima.

KRISTIЈAN PETROVIĆ ILI *THE DARK STORYTELLER* U MARIBORU

Piše: Koraljka Čeh

Kristijan Petrović u Mariboru

Dok se mnogi u vrijeme proteklog, sve popularnijeg Halloweena ili tradicionalnih poklada maskiraju u neka strašna bića, pitali smo se koliko zaista poznajemo pozadinu priča koje u nama bude strah i znatiželju? Svaki običaj, bio nama mio ili ne, vuče korijene iz davne prošlosti, ljudskih običaja, davnih vjerovanja i usmenih predaja. U želji naučiti nešto novo u goste smo pozvali pripovjedača Kristijana Petrovića, strastvenog istraživača etnologije, kulturološke antropologije, vođenog zdravom ljudskom znatiželjom i težnjom za proširivanjem znanja.

U okviru Dana hrvatske kulture, u četvrtak, 27. 2. 2025., posjetio nas je dugogodišnji televizijski novinar i voditelj iz Varaždina, poznat i kao »Mračni pripovjedač« te održao predavanje na temu Nečastive – povijest vještica od antike do danas... Na vrlo zanimljiv, stručan i poučan način publiku je poveo kroz povijest i mitologiju te

pojasnio tko su žene koje su nazivali vješticama te kako se društvo odnosilo prema tim ženama.

Petrović se gotovo 30 godina bavi proučavanjem okultnog, paranormalnog i mračnog folklora. Nizom predavanja publici pojašnjava povijesnu ali i antropološku te mitološku pozadinu brojnih poznatih antagonista kao što s vještice, vampiri, vukodlaci i tako dalje.

Zanimljivo predavanje smo pripremili u suradnji s Literarnom hišom Maribor u galeriji RRRudolf, a svi prisutni možemo potvrditi da se iza možda kontroverznog naziva predavanja krije vrlo žalosna i poučna ljudska priča o snažnim ženama.

Kristijan Petrović i Koraljka Čeh, predsjednica HKDM

Predavanje Kristijana Petrovića u galeriji RRRudolf

PRETPOVIJESNE DJEVOJAČKE PRIČE IZ DONJEG PODRAVLJA

Piše: Iva Ciglar, arheologinja

Slika 1. - Pogled in situ na ostatke groba djevojčice iz Lancove Vasi (Foto: M. Kot)

Donje Podravlje krije dvije izvanredne arheološke priče koje povezuju život i smrt dviju djevojčica iz brončanog doba. Njihovi su grobovi otkriveni u Lancovoj Vasi i Zavrču, a danas se čuvaju u zbirkama Pokrajinskog muzeja Ptuj – Ormož. Iako su živjele u različitim razdobljima, obje su bile približno iste dobi u trenutku smrti, no vremenski ih razdvaja gotovo cijelo tisućljeće. Njihovi su životi bili kratki ali njihovi su grobovi ostavili dubok trag u arheološkim spoznajama.

DJEVOJČICA IZ LANCOVE VASI — GLAS IZ RANOG BRONČANOG DOBA

Arheološko nalazište Lancova Vas istraženo u okviru arheoloških radova na trasi autoceste Draženci – Gruškovje obuhvaća niz manjih arheoloških lokacija. Opsežna istraživanja provedena 2015. godine otkrila su tragove naseljavanja iz više povijesnih razdoblja – od ranog i srednjeg brončanog doba, starijeg i mlađeg željeznog doba, preko rimskog Carstva sve do novog vijeka.

Upravo je na tom području, među brojnim nalazima, posebno istaknut pokop mlade djevojčice, koji iako na prvi pogled djeluje skromno, nosi iznimnu kulturno-povijesnu vrijednost. U maloj, duguljastoj jami arheolozi su pronašli dječje zube i ostatke bakrenog, vjerojatno posrebnog nakita, što su rijetki prilozi na području današnje Slovenije. (Slika 1.)

Grobnica iz ranog brončanog doba datirana na prijelazu iz 3. u 2. tisućljeće pr. Kr., sadržavala je luksuzni nakit koji je nekoć krasio njezin vrat i kosu. Spiralno namotani

obručici i sitne cjevčice od bakrene slitine, danas prekrivene zelenom patinom korozije, u svoje su vrijeme blistale srebrnkastim sjajem. Nakit nije bio tek modni ukras – simbolizirao je društveni položaj i prestiž koji je djevojčica imala unutar zajednice ranog brončanog doba. (Slika 2 i 3)

Antropološka analiza pokazala je da je djevojčica imala između 7 i 11 godina. Usporedba s nalazima sa šireg panonskog prostora potvrđuje da je riječ o grobu iznimno rijetke i vrijedne kulturne cjeline, čiji je život prije više od 4000 godina ostavio trajan trag u povijesti.

Slika 2. - Brončane spiralne naušnice za sljepoočnice (Foto: M. Blečić Kavur, B. Kavur, D. Cvetko)

Slika 3. - Brončane ukrasne cjevčice (Foto: M. Blečić Kavur, B. Kavur, D. Cvetko)

DJEVOJČICA IZZAVRČA – MEĐU ELITAMA KASNOG BRONČANOG DOBA

Istraživanja u Zavrču 2007. godine otkrila su slojevit arheološku sliku mjesta – od srednjovjekovne i rimske ceste do vojnog logora. No posebno se ističe nekropola iz kasnog brončanog doba, datirana u 12./11. stoljeće pr. Kr., gdje su pokapani pojedinci visokog društvenog statusa.

U jednom od grobova pronađena je djevojčica stara između 8 i 12 godina. Njezin je grob bio iznimno bogat – masivna brončana ogrlica, dvije narukvice, dvije gležnjarice, velika naočalasta fibula, naočalasti privjesak i, što je najvažnije, brončani pojas jedinstven u europskom kontekstu. Takav pojas, ukrašen redovima izbočenih kružnih motiva, bio je složen od nekoliko traka spojenih zakovicama i predstavlja simbol prestiža koji dosad nije zabilježen u grobovima ovoga područja. (Slika 4, 5 i 6.)

Posebno je zanimljivo da je dio nakita bio namjerno slomljen – dio pogrebnog rituala koji simbolizira prijelaz u onaj svijet i prekid veza sa svijetom živih. Oprema ukazuje nato da je djevojčica potjecala iz obitelji s izrazitim ekonomskim utjecajem i društvenim ugledom, povezane s kulturnim strujanjima srednjoalpskoga i panonskoga prostora.

Slika 4. - Brončani pojas – jedini dosad pronađen u grobu u ovom dijelu Europe (Foto: M. Blečić Kavur, B. Kavur, D. Cvetko)

Slika 5. - Brončana naočalasta fibula (Foto: M. Blečić Kavur, B. Kavur, D. Cvetko)

Slika 6. - Raskošni nakit koji odražava status i društvenu ulogu djevojčice (Foto: M. Blečić Kavur, B. Kavur, D. Cvetko)

Opis brončanih predmeta na slici: tordirana ogrlica, narukvice, gležnjarice, naočalasta fibula, manja naočalasta fibula, ukrašeni pojas, ulomak rastaljenog stakla - Datacija: 12./11. stoljeće pr. Kr.

DVIJE DJEVOJČICE, DVA SVIJETA, JEDNA PRIČA PROŠLOSTI

Iako ih dijeli gotovo 1000 godina, obje djevojčice govore o društvima u kojima su živjele — o modi, vjerovanjima, ritualima, ali i o emocionalnoj stvarnosti zajednica koje su ih pratile na posljednjem putovanju.

Njihovi grobovi nisu samo arheološki nalazi. Oni su dirljivi podsjetnik da i u pretpovijesti postoje priče o djetinjstvu, obitelji i statusu, te da se i u dalekoj prošlosti brižno čuvala uspomena na najmlađe.

LISICA, VEPAR I STO ŠTAKORA

– Mirtova najzrelija godina do sada

Piše: Koraljka Čeh

SEDIMENT I PARIŠKE ŠETNJE – godina u kojoj je Mirt potvrdio svoj umjetnički glas

Proteklu godinu Mirt je obilježio nizom projekata koji se međusobno nadopunjuju i tvore jasnu, koherentnu umjetničku cjelinu. Njegov rad ponovno izrasta iz neposrednog promatranja grada – iz rubnih prostora, pukotina urbanog tkiva i napetosti koje nastaju na granici između prirode i civilizacije. Upravo ta sposobnost da iz neprimjetnog izvuče snažnu priču čini njegov opus prepoznatljivim.

Pariška rezidencija – početak ciklusa

Tijekom rezidencije u Cité internationale des arts u Parizu Mirt je u jednoj noći, 9. listopada 2024, snimio cijelu seriju fotografija. Noćni grad bilježen je u trenutku potpune tišine, kada arhitektura, odrazi i prazni prostori postaju glavni akteri prizora. Lisicu i mladog vepra nije osobno susreo, ali je iz razgovora s lokalnim stanovnicima doznao o njihovim noćnim kretanjima u centru Pariza. Sa štakorima se pak suočio izravno, a sve te informacije i dojmove pretočio je u skulpture koje rekonstruiraju nevidljive sudionike grada. U njegovoj praksi životinje nisu simbolički ukrasi, nego ravnopravni elementi urbanog ekosustava koji postavljaju pitanja o suživotu i o tome što sve bivanje u gradu zapravo znači.

Promenade nocturne à Paris – dva pogleda na isti grad

Iz noćnih šetnji nastao je fotografski ciklus Promenade nocturne à Paris, u kojem grad postaje pozornica ispunjena prazninom, refleksijama i tihim napetostima. Mirt bilježi Pariz onakvim kakav jest u najtišim satima: prazan, hladan, katkad nelagodno miran. Umjesto spektakla, fokusira se na drugi sloj grada – onaj koji postoji ispod površine svakodnevice.

Ptuj – mjesto gdje se skulptura i fotografija susreću

Serija je premijerno predstavljena u Miheličevoj galeriji u Ptuj u formatu 70x100 cm, na izložbi koja je obuhvatila 18 fotografija. Skulpture lisice i vepra bile su raspoređene kao tihi, neočekivani prolaznici među publikom, dok je jedan segment instalacije Sediment dodatno produbio atmosferu susreta dokumentarnog i kiparskog jezika.

Ova izložba postala je središnje mjesto Mirtove godišnje produkcije. Prikaz fotografija i skulptura zajedno omogućio je jasan uvid u kontinuitet njegova razmišljanja: interes za rubna mjesta, nevidljive sudionike grada i napetosti koje određuju suvremenu urbanu ekologiju.

Sediment – instalacija o onome što se potiskuje

Instalacija Sediment, koja broji više od sto unikatnih skulptura štakora u prirodnoj veličini, bavi se svime što se gura na rub vidljivosti. Svaka skulptura nosi trag ranjivosti i nepravilnosti, što instalaciju povezuje s temama urbane marginalizacije. Štakor ovdje nije samo životinja nego znak društvenih slojeva koje se često prešućuje. Sediment se može čitati i kao komentar suživota i kao refleksija o strukturama koje određuju komu pripada središte, a komu rub.

Sediment je ove godine imao posebno aktivan put – bio je izlagan više od četiri mjeseca: na Majskom salonu ZDSLU, u sklopu festivala ART Stays, te na kraju ponovno u Mihelićevoj galeriji kao dio izložbe Sprehodi.

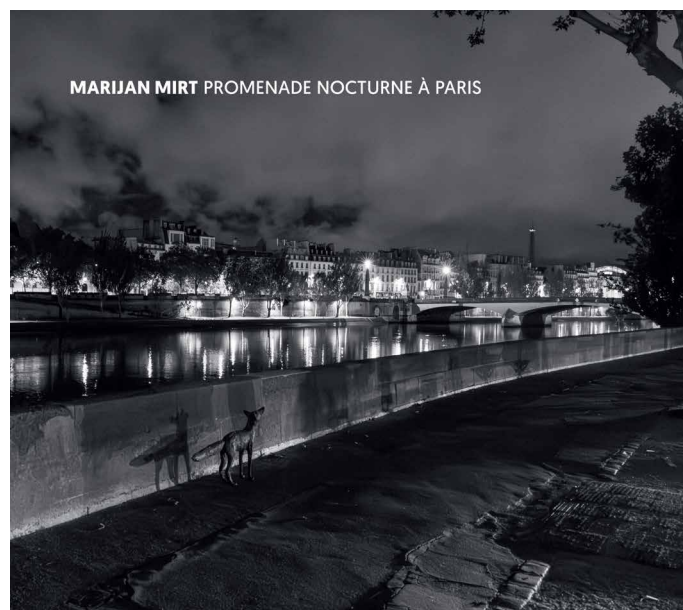

Salon des Beaux-Arts – povratak u Pariz

Nakon slovenskih izložbi Mirt se vraća u Pariz na Salon des Beaux-Arts, gdje izlaže šest fotografija iz ciklusa. Time se zatvara simboličan krug: rad nastao u Parizu, razvijen u Sloveniji, ponovno se vraća na mjesto svojega početka.

Premijerna monografija – zaokruženje ciklusa

Poseban vrhunac godine je objava monografije Promenade nocturne à Paris. Knjiga donosi izbor fotografija te uvid u proces nastanka serije. Premijerno će biti predstavljena u Parizu, u prostoru Reflectoire Cordelières, kao dio programa Salona SNBA, čime Mirtovo pariško iskustvo dobiva trajnu, međunarodno vidljivu formu.

Godina intenziteta i kontinuiteta

U svim projektima – pariškim fotografijama, skulpturama lisice i vepra, instalaciji Sediment i monografiji – prisutne su iste temeljne teme: identitet, suživot, marginalizacija, rubni prostori i skrivena slojevitost grada. Mirt je ove godine povezo Pariz, Ptuj i Maribor u koherentnu, suvremenu umjetničku cjelinu nastalu iz stvarnog iskustva grada – i potvrdio se kao autor koji iz tih, neprimjetnih i rubnih pojava stvara snažnu i autentičnu umjetnost.

PODRŠKA INSTITUCIJA – OKVIR ZA PROFESIONALNI RAZVOJ

Većina projekata ostvarenih u protekloj godini realizirana je uz financijsku podršku Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, koji kontinuirano podupire rad HKDM-a i umjetničke programe hrvatskih autora u Sloveniji. Istodobno je Mirtovo intenzivno kiparsko djelovanje, uključujući razvoj i širenje ciklusa Sediment, ostvareno uz potporu Ministarstva kulture Republike Slovenije, gdje je ove godine dobitnik stipendije za razvoj umjetničkog područja. Ova potpora omogućila mu je stabilne uvjete za kontinuiran rad i razvoj projekata većeg obujma.

DUBROVAČKA ROZATA: Tradicionalni desert za posebne prilike

Piše: Sanja Brumen

Dubrovačka rozata jedan je od najpoznatijih dalmatinskih deserata i pravi simbol dubrovačke kuhinje. Ova delicija, koja podsjeća na krem karamel, tradicionalno se priprema za svečane prigode poput vjenčanja, krštenja, blagdana ili obiteljskih okupljanja. Posebnost rozate leži u jednostavnim sastojcima i specifičnom okusu, koji se postiže dodatkom rozulina – likera od ruže.

U ovom članku donosimo detaljne upute kako pripremiti autentičnu dubrovačku rozatu kod kuće.

SASTOJCI

Za rozatu:

- 6 jaja
- 6 žlica šećera
- 500 ml mlijeka
- 1 vrećica vanilin šećera
- Naribana korica jednog limuna
- 2 žlice rozulina

Za karamel:

- 100 g šećera
- 2 žlice vode

POSTUPAK PRIPREME

1. Priprema karamela

Prvo pripremite karamel koji će obložiti dno kalupa. U tavi otopite šećer uz dodatak vode na srednje jakoj vatri. Lagano miješajte dok ne dobije zlatnosmeđu boju, pazeći da ne zagori. Vrući karamel pažljivo ulijte u kalup za rozatu (najbolje okrugli metalni ili keramički kalup) i ravnomjerno ga rasporedite po dnu. Ostavite sa strane da se stvrdne.

2. Priprema smjese za rozatu

U većoj zdjeli umutite jaja sa šećerom dok ne postanu pjenasta. Dodajte vanilin šećer, naribanu koricu limuna i rozulin, pa polako umiješajte mlijeko. Miješajte smjesu dok ne postane homogena, ali nemojte pretjerivati kako biste izbjegli stvaranje pjene.

3. Ulivanje smjese u kalup

Kad se karamel u kalupu stvrdne, polako ulijte pripremljenu smjesu preko njega.

4. Pečenje u vodenoj kupelji

Kalup s rozatom stavite u duboki pleh ili posudu, pa ulijte vruću vodu tako da voda doseže do pola visine kalupa. Pecite u pećnici zagrijanoj na 150°C oko 45 minuta do sat vremena, ili dok rozata ne postane čvrsta, ali još uvijek blago drhtava kad se kalup protrese.

5. Hlađenje

Izvadite kalup iz pećnice i pustite da se rozata ohladi na sobnoj temperaturi, a zatim je stavite u hladnjak na najmanje 4 sata, a najbolje preko noći.

6. Posluživanje

Prije posluživanja, nožem pažljivo odvojite rubove rozate od kalupa. Na kalup stavite tanjur za posluživanje i brzo ga preokrenite. Karamel će se preliti preko deserta, stvarajući bogat i ukusan preljev.

Dubrovačka rožata svojim profinjenim okusom i svilenkastom teksturom pravi je užitek za nepce. Uz jednostavne sastojke i malo strpljenja, možete donijeti dašak dubrovačke tradicije u svoj dom. Idealno se poslužuje uz čašu prošeka ili kavu, a svaki zalogaj vraća u duh starog Dubrovnika.

Uživajte u ovoj slatkoj tradiciji!

SAVJETI ZA SAVRŠENU ROZATU

1. Rozulin kao ključni sastojak: Ako nemate domaći rozulin, možete ga zamijeniti drugim likerima, ali autentičnost okusa najbolje postiže originalnim sastojkom.
2. Kontrola karamela: Pazite da karamel ne pregori jer će postati gorak i pokvariti okus.
3. Vremensko hlađenje: Rozata je najbolja kad je dobro ohlađena, zato nemojte žuriti s posluživanjem.

